

„Maria Trost“ pri Gradcu na dan mal. Šmarna (8. sept.), kamor takrat prihajajo Slovenci iz doljnega Štajarja in iz Oggerskega Slovenci na božjo pot. Šporsil sem si pri škofu za isti čas „jurisdiction.“ Čudil sem se, kako lahko sem ljudi umel; accent imajo drugačen in nekatere besede, al zvuk (pronuntiatio) je prav tak kot pri nas; obrazi so taki, da sem mislil, da sem domá, le obleka jih loči od nas; opravljeni so kakor naši beli Krajnci. Dohajali so v procesijah; dež je grozno lil, pa v celi procesii ni bilo ene marele, ženske so bile zavite v bele rijuhe. Nemci so se posmehovali „die Bindischen!“ — Čez osem dni pridem v Nazaret, kjer so obhajali dvestoletnico. Čudno! zopet dobim ljudi iz spod Celja z ravno istem zvukom; govorili so čisto kot mi Thinci, samo accent je bil štajarski. Tisti široki ou, ua in pa nekaj v grlu, česar izraziti ne morem, kaže, da sega naša rodovina po Štajarskem na Oggersko. Zdi se mi kakor premog; žila gré pod zemljo, in sém ter tje se pokaže na vrh. — Toraj menim, da se ne motim, če trdim, da ime Tuhinj je prišlo od naselnikov, naj si že bode, da so jim ga dali sosedje ali da so se sami tako imenovali.

H koncu še to: Ako hočeš slediti slovenskemu življu, glej na zvuk, ali kako ljudje besede izgovarjajo. Ljudje — na priliko — okoli Gradca so Nemci; če pa paziš na njih izreke, vidil boš kmali, da so le narejeni Nemci; besede so nemške, izgovarjajo pa po slovenski. Večkrat sem mislil: kaj pomeni ime Wildon? „Wild Au“ menda vendar ne, ker je tako lep kraj? Slučajno prašam kmetiško deklino, ki mi je v vlaku sedela vstric: kako neki se pravi unemu-le kraju? „óu duas is ja Wldóun“ je rekla. No, mislim si, zdaj pa vem, kaj pomeni Wildon, kajti deklica je ravno tako izrekla, kakor naši Posavci izrekajo Udóul (Lustthal). In res, kraj je prav tak; ob kraji lepe planjave, širokega, rodovitnega polja stoji vas (ali trg) in to imenujejo Slovenci Dol, Nemci so naredili iz Vt Dolu = Wildon; naš poliglasnik vt so spremenili v wild. — Ali niso to sledi slovenskega življa?

P. Ladislav.

Slovansko slovstvo.

* Profesor českega jezika na vseučilišču dunajskem, g. Al. Vojteh Šembera, je mapo zemlje Moravske s sosedno Sleško, Česko, Avstrijansko in Oggersko ravnokar na svetlo dal. Krasno delo na 4 listih, na katerih se nahaja nad 10.500 imen, kaže tudi meje jezika, ki se govori tu in tam. Dobiva se ta zemljovid pri izdatelju samemu, ali celó ali v posamnih listih. Naročnina ne malanega lista je 1 gold. 50 kr., po pošti 1 gold. 60 kr., celega zemljovida 6 gold., po pošti 6 gold. 20 kr. Zemljovid z malanimi mejami deželnimi in jezikovimi 6 gold. 80 kr., po pošti 7 gold.

Kratkočasno berilo.

Harač. *)

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Česki spisal Prokop Chocholoušek. Poslovenil Podgoričan.

I.

Žalosten je spomin na Črno goro — res žalosten na tisti čas, ko je Črna gora zdihovala pod turškim jarmom, ječala zaradi lastnih vladarjev, zaradi njihove iznevere; ko so junaški, srčni Črnogorci uklanjali se bisurmanom, pa harač plačevali v Stambul. Tega časa se Črnogorci ne spominjajo radi; še dandanes jih je

sram; kadar se spomnijo, še zdaj jih jezi takratna sužnost vselej, srd in maščevavnost obletuje, kakor predde leta 1703, takrat, ko so tako hudo maščevali se nad Turki in poturčenci.

Ali kaj?! Vendar je Črna gora okusila sad svoje nesloge. Črnogorci so le skrivaj škripali z zobmi. Morali so divjo jezo tajiti vselej, kadar je bisurman pobiral harač; kaj neki bi bilo pomagalo, ako bi bili kljubovali, ker so Turki obé trdnjavi imeli v oblasti, iz nju pa jih Črnogorci ne bi bili izpodili, ker so skadarski vezirji, potomci odpadnika Staniše, tako stano vitno podpirali jih, vzlasti pa, ker med Črnogorci nesloga, zvito podžigana, ni hotla ugasniti, tako, da se je odpadstvo od pravoslavne vere dan za dnevom močnejše širilo, da ga ni bilo na Črnogorskem moža, ki bi bil narod budil od mrtvih. Kdor je hotel kakor prost junak živeti, ta je moral ali na nedostopne gore, ali pa v lesove, ker — samo med tacim skalovjem, le v lesovih je bilo zavetje še varno. Kakor Srbska, Bosna in vsi drugi deli srbskega carstva, tako je morala tudi Črna gora zdihovati v turški sužnosti: pokoriti se za grehe svojih prededov.

Na vhodu je skalnati Ostrog, na jugu pa Sutorman ugajal črnogorskim junakom, da so se zbirali v njunih jamah. Mrzelo se jim je živeti v turški sužnosti; rajši so prosto živeli v svoji domovini, pa po gorah in v lesovih, ter borili se s prokletim vragom, ki je hotel zatreti narod, zatreti Kristusovo vero; rajši so živeli po tacih krajih, kakor pa Turku pokorni bili, ter v njegovi sužnosti zdihovali. Na skali, pod katero reka Črnojević beži iz cetinjske doline; na skali, zvrh ktere se vidi trdnjava Obod, tam na tej skali ravno — taboré nekteri prosti junaki. Vsi so junaški, vsi orjaški, vetra in solnca obžgani, — pa čili, — prav živa podoba, kako ročni so v boji. Malo prostora imajo med smrekami, ki rastó ob skalnati gori, rastó med skalovjem tudi, da kakor zid kviško strlé, tako, da le divja koza ali pa Črnogorec more skozi na vrh, na katerem je na straži mlad junak, zahaljen v struko, — junak, ki nič ne mara za hudi veter prosinca meseca, — junak, ki meni nič tebi nič oči opira proti jugu: tje, kjer pod Obodom Črnojević svoje valove valí v skadarsko jezero. Doli pod strmo skalo pa so junaci; — al nevoljni so; toda kaj bi ne bili? Jezí jih pohajkovanje.

„No, ti Bogdan?“ — oglasil se je mladeneč, ki je dozdej nestrpljivo prehajal z mesta na mesto, pa obstal pred sivim junakom, ki je ležal na zemlji z glavo na skalo naslonjeno, zahaljen pa v struko. „Ali bodem še dolgo tako pohajkoval; dolgo še roke držal za pasom, kakor da ne bi bilo pod milim Bogom nič opravka?“

Sivi junak pa je oči vpri va-nj; začelo se mu je izdéhati. „Kaj jaz vem to?“ — odgovoril je kratko.

„I kdo pa, če ti ne“ — zavrnil ga je mladeneč; „kdaj solnce zopet zasiže, — kdo drug bi vedil to, če ne ti, ker si tako znan z vladiko?“*)

Pa Bogdan ni nič odgovoril. Vzdignil je glavo, zažvižgal in zaklical navzgor:

„Sokol Mandušić!“

„Hoj!“ — oglasil se je doli s skale na straži stoječi junak.

„Ali ne vidiš še nikoga?“ — vprašal ga je Bogdan zopet.

„Snežne oblake nad Ostrogom, vodne megle nad skadarskim jezerom, nad Obodom pa sokola, ki kroži v zraku, družega pa nič ne vidim“ — odgovoril je junak s skale doli.

„No, Vuk Martinović, zdaj menda si slišal, ali ne?“ — obrnil se je Bogdan hladan k mladenču; —

*) Glavnica, davek od glave.

*) Vladar svetni in duhovni ob enem.